

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. I. Kokoškov na vrata. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo let s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Vidov dan

Vidov dan — praznik mrtvih!
Vidov dan — praznik živih!

Praznik vseh mrtvih za osvobodjenje našega naroda na Kosovem polju; onih, ki so trgali verige robstva v srbskih uporih; mrtvecev, ki so podlegli dušmanu; okostnjakov v albanskih gorah, Kajmakčalanu in Dobrudži ter vseh junaških borcev s Koroške in Primorske...

Vidov dan je praznik prelite krvi, dan posvečen trpljenju naših dedov in pradedov in pesem njihovih grobov.

Vidov dan je svet dan za naš narod, mogočna himna našega trpljenja in osvobodjenja in resen spomin sedanemu rodu!

Slava žrtvam! Slava njim, ki se niso bali okovov, vešal in grmad; slava njim, ki so se žrtvovali na tako dolgi osvobodilni poti od Kosovega polja do osvobodjenja današnjih Jugoslovanov! Slava materam, ki so rodile sinove-junake, ki so stali neustrašeno v karejih ali pa v strelskih jarkih in umrli z vzklikom: »Živela Jugoslavija!«

Narod, ki je hodil tako krvavo pot, narodu, kateremu je usoda nalivala le grenak biti sklesan v značajih in zrel za življenje. Oborožen z mnogimi izkustvi iz dolgoletnega robstva in z izvežbanim čutom samoobranbe mora slediti stopinjam junaških dedov ter čuvati in braniti svojo lastnino pred vsakim sovražnikom po geslu »V sloji je moč!« Narodu, kateremu je usoda nalivala le grenak napoj, mora v občestvu živih pronikniti enkrat resnična svoboda v znamenju pravice do obstoja in enakopravnosti z drugimi.

Svetli vzori nesebičnih in požrtvovalnih borcev za te pravice so nam naši vladarji, ki so trpeči z nami premagali vse jugoslovanstvu nastavljene ovire in narod osvobodili in zedinili. Da, celo več! Naš kralj Zedinitelj je podlegel morilčevi krogli, ko je bil v službi svetovnega miru. Dobro se je zavedal, da brez miru in sloge med narodi, ni varnostnih pogojev za obstoj — Jugoslavije. Izdihnil je v najsvetejših in najčistejših željah za domovino, ostavljajoč oporoko, ki mora biti sveta vsem voditeljem in vzgojiteljem naroda. Njegov zadnji smrtni klic: »Čuvajte Jugoslavijo!« se pridružuje tisočim klicem grobov junačkov: »Daj s mo v Jugoslavijo!« To so oporoke največjih idealistov jugoslovanstva; njih izpolnitev pa mora biti začetek in konec vsega našega dejanja in nehanja. Predragocena

je prelita kri in prevzvišeni so bili nameni vseh žrtev.

Zato bodi Vidov dan tudi praznik vseh živih. Dan treznega in resnega razmišljanja o bodočnosti naše domovine; dan, v katerem združimo grenko preteklost in burno sedanjost s temno bodočnostjo. Današnji svet preživlja zelo kritične momente na gospodarskem, kulturnem in političnem polju. Doba fašizma in revizionistične politike izpodkopa temelje svetovnega miru. Kriza vzgaja nezadovoljnije in delamrznije. Narod skuša v neprestani opreznosti in ljubosumni borbi nadvladati drug drugega. Le majhen in nepreviden sunek bo povod najstrašnejšega svetovnega požara.

V takem kaosu mora biti vsak narod enoten in vsakemu oziru. Zato bodi Vidov dan posvečen narodni slogi in bratstvu. Vsi optimisti in pesimisti tonimo tega dne v skupni ljubezni neomadeževanega bratstva, saj smo združeni s krvjo in ovekovčeni z edinstveno zgodovino na svetu. Vsi brez razlike plemena, vere in stanu združimo se čim tesneje, ker le taki bomo trdna celota za različne muhaste momente sedanje politike in odporne proti vsem njenim burnim intermezzom.

Učitelstvo praznuje Vidov dan v iskreni molitvi za srečno bodočnost domovine in složnost njenih otrok. Živeč v neposrednem stiku z narodom razume najbolj njegovo gorečo težnjo po miru, sreči in slogi. Mir med brati, mir in sreča v državi! Prislunimo klicu plemenite narodove duše in bodimo izpolnitelji njegove dolgoletne želje. Vsi, ki imajo opravka z vodstvom in vzgojo naroda, naj skušajo po svojih močeh izpolniti oporoke padlih žrtev. Delo narodu! Kruha narodu! Prosveto narodu! In narod bo miren in srečen. Delo bo uspelo le tedaj, kadar bomo enotno izpolnjevali krvave oporoke in kadar bomo razumeli pojem narodnega edinstva z vidika narodovega pojmovanja. Učitelstvo je vedno zagovarjalo to narodno zahtevo in bilo vedno klicar njegovih teženj. Kakor doslej, bo tudi odslej naprej stalo na nekompromisnem stališču, da se narodu izpolnjujejo njegove povsem naravne zahteve in pravice.

Vidov dan bodi torej res praznik in svet dan vseh državljanov, ki slede klicu padlih žrtev.

Mir med nami!

Mir junakom Vidovega dne! Vir.

Zadruga državnih uslužbencev

Iz poročila, ki ga je podal upravni odbor Saveza nabavljajnih zadrug državnih uslužbencev XV. redni letni skupščini, posnemamo naslednje zanimive podatke.

Zadruga državnih uslužbencev se razdeljena v štiri kategorije in to: nabavljajne, kreditne, stanovanjske in proizvodne.

Najboljši pregled delovanja, kakor tudi potrebe posameznih kategorij zadrug nam pokaže številčno stanje zadrug in članstva, ki je naslednje:

V Savezu je letos včlanjena 231 zadruga in se je stanje od lanskega leta dvignilo za 25 zadrug. Od teh je 97 nabavljajnih, 119 kreditnih, 10 stanovanjskih in 5 proizvodnih.

Veliko število kreditnih zadrug nam priča, da se nahajajo vsi državni nameščenci v slabih gnotnih razmerah. Kreditne zadruge so urejene tako, da morejo dobiti posojila le člani. Vseh 119 v Savezu včlanjenih kreditnih zadrug ima 54.642 članov. Od l. 1934. se je dvignilo stanje teh zadrug od 97 na 119, a število članov od 46.145 na 54.642. Vsekakor značilno znamenje materialnega stanja državnih uslužbencev.

Od leta do leta naraščajo tudi nabavljajne zadruge in se je njihovo število dvignilo

VSEBINA:

Vidov dan.
VI. banovinska skupščina.
Zadruga državnih uslužbencev.
125 letnica šole v Črni.
Vlada K. Petrovič.
Jugoslovenski javnosti!

LISTEK: Obisk v tiskarni.
Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pravnik. — Učiteljski pevski zbor JUU. — Mladinska matja. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU.

od 92 v l. 1934. na 97 koncem l. 1935. število članstva se je v tem času zvišalo od 69.367 na 72.327. Povsem jasno je, da je tudi v tem primeru pripisati dvig članstva na račun znižanja prejemkov državnih uslužbencev.

Da je ta trditve upravičena nam priča dejstvo, da je število stanovanjskih zadrug padlo od 12 v letu 1934. na 10 v letu 1935., a število članstva je padlo v tem času od 717 na 644.

Proizvodnih zadrug je bilo v letu 1934. le 5 in je ostalo to število tudi v letu 1935. neizpremenjeno.

125 letnica šole v Črni

1811. leta je spoznal grof Jurij Thurn, da bi bila v Črni potrebna šola. V ta namen je ponudil okrajnemu glavarstvu v Celovcu 400 gld. za prvo plačo učitelju. Še sedem let po ustanovitvi je bil pripravljen dati po 50 gld v isti namen. Primanjkljaj naj bi krila črnska občina. Tudi za šolski fond je dal 100 gld. S tem je bil položen temelj današnji šoli.

Skope so besede, ki v kroniki govore o tem činu. Dejanje je vredno večje pozornosti. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj je grofa poleg skrbi za svoje najemnike in delavce na njegovi žagi, žebljarni in v gozdovih še napeljal k temu predlogu. Teško je 125 let nazaj z gotovostjo sklepati o dejanjih, ki jih danes s ponosom beležimo, tedaj pa bi zavednemu Slovencu delajti skrbi. Da ne bomo krivični, ostanemo raje le pri dejstvu samem. Vse stranske namene (ki so bili mogoče važnejši od glavnega) pa bo mogoče šele kdaj pozneje razvozlati in z gotovostjo povedati.

Cerkvena kronika, ki je točneje beležila črnsko zgodovino, je po vojni v prevratnih dneh izginila. V njej bi najbrže našli marsikaj zanimivega. Šolska kronika ima le skromen izpisek iz cerkvene, ki ga je izvršil prvi nadučitelj Hriberšek še v 80 letih prejšnjega stoletja.

Danes je črnska občina obmejna občina. Tudi naš šolski okoliš sega na Peci do državne meje. V prejšnjem stoletju pa, ko še ni bilo šole v Koprivni, je obsegal tudi koprivniški šolski okoliš, ki se od Olševe naprej stika z državno mejo. Da ta šolski okoliš po 29. letih obstoja šole še nima svojega šol. poslopja, je skoraj neverjetna malomarnost odgovornih faktorjev.

Kljub temu, da so bile na nekdanjem črnskem šolskem okolišu ustanovljene 3 nove šole v Javorju, Podpeci in Koprivni, je oddaljenost otrok od šole še vedno do 2 in pol uri preko hribov, ki deco toliko izmučijo, da zlasti v zimskem času ni sposobna več za pouk po tolikem trudu, ki ga zahteva od njih pot do šole.

To so »nepremostljivi« problemi obmejnega šolstva, ki smo jih le mimogrede omenili.

Pa si pogledimo zanimivosti iz dolge dobe 125 let, ki jih je preživotala naša šola in ki jih je deloma beležila cerkvena, deloma pa šolska kronika.

12 let je bila občinska šola, na kateri je poučeval cerkovnik. Za svoje vzgojno delo je prejemal na leto 30 gld 59 kr. (l. 1820.) poleg bira. 1835. pa je dobil le biro 30 škafov 4 maseca pšenice, 13 škafov 2 maseca rži in 114 kosov sira.

Ker posebno kmetje niso bili naklonjeni šoli, so dajali »šomaštru« najslabše, kar je premogla kmetija, pa še to šele po tožbi.

Da ublaži položaj učitelju mu je gubernij v Celovcu 1837. l. dovolil 3 letno podporo po 70 gld. Po 1841. letu pa je koroški »Normal-schulfond« prispeval letno 58 gld 5 kr k učiteljevi plači. Po 1852. l. ni dobival več bira, zato je določila študijska dvorna komisija letno plačo za učitelja 350 gld. K temu je Thurnova žebljarna prispevala po 1856. l. 10 do 16 gld.

Vidimo, da je bilo v gnotnem pogledu slabo preskrbljeno za učitelja.

Prav tako pa je bilo malo pažnje posvečene šolskemu posloppju. Učno sobo so najemali po privatnih hišah. Ali so bile te sobe primerne ali ne, se ne da ugotoviti, pa bi bilo tudi nesmiselno se s tem ukvarjati, ko vemo, da bi našli šolske sobe v obliki zatohlih, nizkih kamer brez pravih oken in svet-

lobe. No, saj še danes najdemo marsikje podobne učne prostore.

Razume se, da učitelj-mežnar ni imel vedno časa ukvarjati se z mladino. Prav tako mladina ni vselej utegnila priti »zapravljat časa« y šolo. Če vse to upoštevamo, se ne bomo čudili, da so bili uspehi porazni.

Leta 1823. je bila z odlokom študijske dvorne komisije in knezoškofijskega ordinariata lavantinske škofije sprejmenjena prejšnja občinska ali privatna šola v »direktions-mässige Schule« pod upravo in nadzorstvom cerkvene oblasti.

Krajavno nadzorstvo je vršil v šoli župnik, ob koncu šolskega leta pa so se vršili izpiti v navzočnosti dekana. Točna poročila o izpiti in uspehu s poimenskimi seznammi vsakodnevnih, ponavljajnih in nedeljskih šolarjev je bilo treba poslati škofijskemu ordinariatu.

Kadar je prišel v župnijo škof, se je sam prepračil o uspehih. Zlasti A. M. Slomsku so bile šole pri srcu. Vendar ga napredek l. 1848. ni prav nič razveselil, ker je označil disciplino in napredek kot »apolnoma nezadostno«.

Kot župnijska šola pod patronatom deželnega kneza je živetarila naša šola do 1869. l., ko je bil sprejet šolski zakon.

Omeniti pa je treba, da se je dvignil uspeh na šoli l. 1858., ko je prišel na šolo učitelj-cerkovnik Apuhaj Jožef, ki je v zglednem redu vodil tudi šolsko administracijo. Do 1872. l. je poučeval on, dokler ni prišel prvi učitelj Anton Svetina. Po l. 1872. ni bilo več takega reda na šoli do konca prejšnjega stoletja. Koliko je vreden tak red v arhivu, ve le tisti, ki je kdaj iskal in zbiral zgodovinske podatke.

Do 1869. leta se je poučevalo prav gotovo slovensko. Po tem letu pa se je čimdalje bolj začel boj za nemški učni jezik, k čemur so mnogo pripomogli načelniki krajevnega šolskega sveta, ki so bili do vojne razen v l. 1893.—96. nemško orientirani. 1891. l. se je vršil na šoli zanimiv in važen plebiscit. V prvi razred je hotel učitelj Hriberšek uvesti dve slovenski knjigi, ki jih kronika ne imenuje. Pozval je starše otrok h glasovanju. Žal se je glasovanje izteklo porazno za predlog. Zmagali so Nemci po kriyadi slovenske malomarnosti in mlačnosti. Zmaga Nemcev je bila skromna, sploh pa le relativna, ker so se glasovanja udeležili le prebivalci Črne in Mušenika, kjer so bili večinoma priseljeni obrtniki, rudarji in delavci, z gotovostjo lahko trdimo, da bi pri obilnejši udeležbi volilcev zmagal slovenski jezik, kar se je pokazalo 2 leti pozneje 1893., ko so pri občinskih volitvah zmagali Slovenci. S temi volitvami pa je bil izključen iz šole slovenski učni jezik. Poučevalo se je le 2 zadnji tedenski uri slovensčino kot predmet. V seznamu večine učencev, ki naj bi posejali ta predmet, pa najdemo v opombi »befeit«.

Nemški značaj šole se je od l. 1869 stopnjeval do konca svetovne vojne toliko, da so proti koncu pošiljali na šolo učitelje in učiteljice, ki slovensčino niso več obvladali. Torej ubirali so najboljšo pot, ki je spreminjala šolo v ponemčevalnico.

Da so smatrali Avstrijci Črno za svojo trdno postojanko, dokazuje vpad Volksve-rovcev 5. maja 1919.

Od ustanovitve do 1884. l. je bila šola enorazrednica. Prvi učitelj, ki je znan, je bil Jožef Volger l. 1823. Za njim je bilo do danes še 15 upraviteljev, vendar so bili po razširitvi šole v dvorazrednico le 3 nadučitelji oz. upra-

VI. banovinska skupščina Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

bo v dneh

10. in 11. julija 1936. v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti v Ljubljani.

Dnevni red:

Dne 10. julija:

1. Ob 9. uri: Verifikacija delegatov pred vhomom v zborovalno dvorano.
2. Ob pol 10. uri: Skupna seja predsednikov sreskih društev z upravnim odborom sekcije. Razgovor o tehničnem delu skupščine.
3. Ob 10. uri: Otvoritev skupščine in nagovor predsednika.
4. Volitev odsekov.
5. Tajniško poročilo.
6. Račun za poslovno leto 1935./36.
7. Ob 14. uri: Seje odsekov na učiteljski šoli v Ljubljani.
8. Ob 20. uri: Nadaljevanje skupščine: poročila odsekov.

Dne 11. julija:

- Ob 8. uri: Nadaljevanje skupščine.
1. Predavanje: »Učiteljska stalnost — potreba šole in države.«
2. Poročila odsekov.
3. Poročilo nadzornega odbora.
4. Proračun za leto 1936./37.
5. Resolucija.
- Legitimacij za banovinsko skupščino sekcija ne bo razpošiljala. Sreska društva naj izdajo svojim delegatom sama primerna potrdila.
- Predloge za skupščino, imena delegatov in statistične podatke za tajniško poročilo naj pošljejo sreska društva sekciji sigurno do stavljenege termina.

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani.

Ivan Dimnik, s. r.
predsednik.

Metod Kumelj, s. r.
tajnik.

I. seja upravnega in nadzornega odbora JUU — sekcije za dravsko banovino

bo

v četrtek dne 9. julija 1936. ob 17. uri v prostorih sekcije, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Dnevni red:

1. Čitanje in overovljenje zapisnika V. seje v letu 1935./36.
2. Razgovor o dnevnem redu skupščine.
3. Tekoče zadeve in slučajnosti.

Ivan Dimnik, s. r.
predsednik.

Metod Kumelj, s. r.
tajnik.